

Dordtse diamanten – synthese van cultuur en erfgoed

Verreweg de mooiste entree van Dordrecht is die over water, waar de *fast ferry* aanmeert aan de kade van de historische binnenstad en direct toegang biedt tot een van de meest romantische stadsdecors van Nederland. Maar het wordt steeds leuker om Dordrecht vanaf de snelweg of via het spoor te ontdekken. Juist in de schil rond de binnenstad zijn de afgelopen jaren allerlei initiatieven van de grond gekomen die gebruikmaken van jongere bouwkunst en industrieel erfgoed die de stad ook rijk is. Dordrecht plukt hier de vruchten van een consistente aanpak om investeringen in het culturele aanbod zoveel mogelijk te combineren met hergebruik en transformatie van bestaand vastgoed en herontwikkeling van in onbruik geraakte gebieden.

Waar andere steden met hun culturele voorzieningen kiezen voor iconische nieuwbouw van beroemde architecten, kiest Dordrecht doelbewust voor een andere, meer geruisloze strategie. Dordrecht werd door Michaël Zeeman niet voor niets de hoofdstad van het cultuurcalvinisme genoemd: sober en degelijk. Duurzaamheid kan daar gerust aan worden toegevoegd: doordat de kosten van verbouwingen, restauratie en uitbreidingen niet drukken op de huurprijs van de culturele gebruikers, wordt hun voortbestaan, als in sommige steden, niet bedreigd.

Niet alleen de gemeente, maar ook ondernemers zien brood in leegstaand vastgoed met karakter. Een van de eerste voorbeelden van geslaagd hergebruik is Villa Augustus aan het Wantij. De markante watertoren uit 1882 werd een hotel en het pompegebouw uit 1942 werd ingericht als restaurant. De openbare moestuin, bloemen-

akkers, boomgaard en siertuinen zijn, met jaarlijks meer dan 300.000 bezoekers, een trekpleister van formaat.

Met Villa Augustus werd een belangrijke stap gezet in het herontdekken en ontsluiten van een verwaarloosd gebied. Na het vertrek van de energiecentrale, het waterleidingbedrijf en de scheepswerven die hier ooit lagen, bleef het lange tijd stil rond het Wantij. De ligging aan het water, direct grenzend aan de binnenstad, maakte dit gebied een aantrekkelijke locatie voor woningbouw. De crisis gooide echter roet in het eten. De plannen werden aangepast en de gemeente investeerde op indrukwekkende wijze in haar cultuurhistorische vastgoed. Het effect bleef niet uit: kavels voor zelfbouw gaan er grif van de hand. Een particulier initiatief voor kunstenaarsateliers in historische vrachtschepen is volop in ontwikkeling.

De Biesboschhal, van de voormalige scheepsmotorenfabriek op een landtong in de Merwede, biedt voor een periode van tien jaar onderdak aan DordtYart, een centrum voor hedendaagse kunst met artists-in-residence. Bij de verbouwing is gebruikgemaakt van recycling door het Rotterdamse architectenbureau Superuse Studios.

Aan de andere kant van Stadswerven, tegen de historische binnenstad aan, is vorig jaar het Energiehuis geopend. Het complex van 14.000 vierkante meter uit 1905 biedt onderdak aan vijf instellingen op het gebied van cultuur, waaronder een poppodium dat zijn weerga in de regio niet kent. De belangrijkste ingreep van architect Roel ten Bras bestaat uit een snede in lengterichting door het complex waardoor er een centrale lichtstraat is ontstaan.

Een van de betrokken cultuurpodia is Schouwburg Kunstmin, dat naast de zogenaamde

middenzaal in het Energiehuis ook op de bestaande locatie wordt uitgebreid. Het gebouw dateert uit 1890 en werd in 1938 verbouwd door Sybold van Ravesteyn, die hier in neobarokke stijl een van de meest exuberante theaterzalen van Nederland creëerde. Bij de huidige restauratie, onder leiding van Greiner, Van Goor, Huijten Architecten, worden onder andere de publieksvoorzieningen en de toneeltoren uitgebreid.

Dat Dordrecht het erfgoed van Van Ravesteyn serieus neemt, blijkt ook uit de lang gekoesterde herbestemming en restauratie van gebouw De Holland uit 1939. Dit gebouw was de architectuurliefhebber jarenlang een doorn in het oog vanwege de felgekleurde staalconstructie uit de jaren tachtig, die het oorspronkelijke ontwerp ontsierde. De restauratie door Bierman Henket architecten is in volle gang en aan het eind van het jaar zal het Nationaal Onderwijsmuseum zijn intrek nemen in De Holland.

Ook de binnenkort afgeronde herontwikkeling van het Hof van Dordrecht, als onderdeel van het recentelijk uitgebreide en gerestaureerde Dordrechts Museum, en de vestiging van de Amsterdamse Cinema The Movies in een monumentaal pand in de binnenstad zijn onderdeel van de consistente en succesvolle aanpak van Dordrecht, waarbij de gemeente samen met private partners investeert om maatschappelijk en economisch rendement te behalen met haar cultureel vastgoed.

De investering tussen 2008 en 2014 in het ontwikkelen van erfgoed van ruim 100 miljoen euro veroorzaakte een veelvoud aan publieke en private investeringen in de openbare ruimte en historische gebouwen. Zo'n enorme inspanning midden in de crisisjaren bleef niet onopgemerkt. De uitreiking van de eerste Nationale Erfgoedprijs bracht erkenning van professionals. In een periode waar tal van binnensteden lijden onder afnemende belangstelling van winkelend publiek, groeit de jaarlijkse stroom bezoekers aan de Dordtse binnenstad gestaag, en daarmee het vertrouwen van de Dordtenaren in de toekomst van hun prachtige stad. ●

1

2

1 Het Energiehuis, Dordrecht. Foto: Rob van der Pas

2 Machine 3 in het Energiehuis, Dordrecht. Foto: Tim Leguijt